

VIJESTI

OBLJEŽAVANJE 1100. OBLJETNICE METODIJEVE SMRTI
U JUGOSLAVIJI

BEOGRAD 11-16. IX 1984.

Obilježavanje 1100. obljetnice smrti sv. Metodija počelo je u Jugoslaviji već 1984. god. kada se na »Naučnom skupu slavista u Vukove dane« (Beograd – Novi Sad – Priština – Tršić, 11-16. IX 1984) tim povodom govorilo o srpskom srednjovjekovnom pisanom nasljeđu. Referati s tog skupa objavljeni su već u prvoj polovici jubilarne 1985. godine. Objavio ih je Međunarodni slavistički centar na Filološkom fakultetu u Beogradu u zborniku »Metodije Solunski (885-1985)«. Naučni sastanak slavista u Vukove dane. Referati i saopštenja. Beograd 1985, 14/1, 268 str. Zbornik sadrži preko trideset priloga: R. Marti (Basel), Očuvanje ćirilometodijevske tradicije; J. Jurančić (Ljubljana), Rad braće prosvetitelja Ćirila i Metodija i severozapad naše zemlje kroz stoleća; L. Moszyński (Gdańsk), Starosrpski i starohrvatski jevanđelistar kao odraz dve različite tradicije srednjovekovnog hrišćanstva balkanskih Slovena; Ch. Hannick (Trier), Tekstološki razvitak irmosa u staroslovenskim liturgijskim rukopisima; M. Pešikan (Beograd), O ortografskim vidovima srpske redakcije; A. Mladenović (Novi Sad), O jednoj osobini srpske redakcije staroslovenskog jezika; G. Jovanović (Beograd), Da li je jevanđeljska leksika redakcijski obeležena?; J. Reinhart (Wien),

Leksički slojevi u svetosavskoj krmčiji; N. Rodić (Beograd), Krmčija kao izvor nove leksike; M. M. Petrović (Beograd), O poreklu imena Aristin u krmčiji svetoga Save; P. Ivić (Beograd), Najraniji dijalektizmi u srednjovekovnim srpskim pisanim spomenicima; Lj. Štavljanin-Đorđević (Beograd), Pristustvo grupe *lu* u srpskim rukopisima XIII veka; D. E. Stefanović (Beograd), O uporednom ispitivanju crkvenoslovenskih apostolskih tekstova; N. Gošić (Sarajevo), Da li je Grigorič-Giljferdingovo evanđelje aprakos; R. Kovačević (Beograd), Neki problemi grecizacije u crkvenoslovenskim apostolskim tekstovima u XIV i XV veku. Na primeru glagolskih prefiksa; W. Borys (Kraków), Iz derivacije imenica u izvornim srpskim srednjovekovnim spomenicima. Nazivi radnji i čina; N. Grozdanović-Pajić (Beograd), Najstarija hartija sa vodenim znacima u srpskim rukopisima; A. Sjöberg (Stockholm), Slovenski pergamenski odlomci iz parimejnika koji se čuvaju u Švedskoj i njihov odnos prema drugim slovenskim parimejnicima; N. Radošević (Beograd), Slovenski prevod »Šestodneva« Vasilija Velikog; Lj. Vasiljev (Beograd), Ariljski prepisivački centar i kult svetoga Ahilija kod Srba; G. McDaniel (Washington), Danilov zbornik kao Danilov »Festschrift«; Đ. Trifunović (Beograd), Camblakov opis dečanskog hrama u svetlosti vizan-

tijske estetike; D. Petrović (Priština), Jedna malo poznata prerada Camblakovog Žitija Stefana Dečanskog; A. Naumov (Pisa-Kraków), Stari srpski rukopisi u Poljskoj; V. Stojanović (București), Neagoje Basarab i Despina Milica Basarab-Branković u kontekstu rumunsko-srpskih kulturnih i književnih veza na početku XVI veka; G. Mihaila (București), Maksim Branković u srpskim i rumunskim napisima XVI-XVII veka; V. Jerković (Novi Sad), Srpskoslovenski i njegova norma u irmologiju Kiprijana Račanina; J. Ređep (Novi Sad), Kćeri Despota Đurđa; S. M. Tolstaja (Moskva), Tragovi stare srpske i stare ruske apokrifne tradicije u folkloru Polesja; I. M. Đorđević (Beograd), Srpskoslovenska književnost i srpska srednjovekovna umetnost; D. Petrović (Beograd), Srpsko pojanje u pisanom i usmenom predanju.

Metodijevoj obljetnici posvećeno je kritičko izdanje *Miroslavljeva evanđelja*, koje su priredili N. Rodić i G. Jovanović u izdanju SANU (Beograd 1986).

ZAGREB 22. I; 5. IV; 16-20 X 1985.

Na crkvenom planu pripreme za obilježavanje 1100. obljetnice Metodijeve smrti u Jugoslaviji počele su koncem 1983. god. osnivanjem Odbora u krilu Biskupske konferencije Jugoslavije koji je dobio zadatak da organizira taj »evropski, sveslavenski i kršćanski jubilej«. Stoga su prve proslave u 1985. god. počele uglavnom crkvene institucije. U Zagrebu je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u okviru programa XXV teološko-pastoralnog tjedna za svećenike 22-25. siječnja s dva predavanja komemori-

rana 1100. obljetnica Metodijeve smrti: J. Tandarić (Zagreb), Sveti Ćiril i Metod – novi pristup evangelizaciji; E. Hercigonja (Zagreb), Htijenja i ostvarenja hrvatskih glagoljaša.

6. IV

Uoči dana Metodijeve smrti – 5. travnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Staroslavenski zavod »Svetozar Ritig« organizirali su u palači Jugoslavenske akademije svečanu akademiju, kojoj su prisustvovali akademici, članovi vlade SR Hrvatske i članovi CK KP Hrvatske. Na akademiji su govorili: A. Mohorovičić, potpredsjednik JAZU, o značenju i važnosti rada Ćirila i Metodija za sveukupnu slavensku i evropsku kulturu; J. Pavličić, predsjednik Odbora Biskupske konferencije Jugoslavije za proslavu 1100. obljetnice smrti sv. Metodija i nadbiskup riječko-senjski, izrazio je zadovoljstvo i u ime pape Ivana Pavla II što će se obljetnica obilježiti onako kako slavenski prvoučitelji zaslužuju; I. Petrović je govorila o Konstantinu-Ćirilu i Metodiju kao slavenskim i hrvatskim prvoučiteljima; B. Grabar o kultu Ćirila i Metodija u Hrvata do 16. st.; A. Nazor o najvažnijim ćirilometodskim datumima i njihovim obljetnicama i predložila da se u Hrvatskoj uvede datum na koji bi se svake godine obilježavao dan slavenske pismenosti; E. Hercigonja je govorio o zadacima i značenju simpozija koji će se održati u listopadu u Zagrebu; B. Fučić o potrebi konzervacije crkve Sv. Lucije u Jurandvoru na otoku Krku; J. Bratulić je pročitao na staroslavenskom dio Žitija Metodijeva, koji opisuje njegovu smrt.

16-20 X

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Staroslavenski zavod »Svetozar Ritig« su u Zagrebu priredili 16-20. listopada međunarodni znanstveni skup s temom: Tisuću i sto godina od smrti Metodijeve. Ćirilo-metodsko kulturno-književno nasljeđe u Hrvata. Skup je održan u Zagrebu i na glagoljaškom terenu: na otoku Krku i u Istri. Otvorio ga je predsjednik Jugoslavenske akademije Jakov Sirotković. Uz brojne kulturne i znanstvene radnike prisustvovali su mu predstavnici republičke vlade i predstavnici Zagrebačke nadbiskupije. U Zagrebu su (16-18) održani ovi referati: A. Mohorovičić (Zagreb), Pojava slavenske pismenosti i književnosti na sceni evropskih kulturnih zbivanja ranosrednjovjekovnog razdoblja; I. Petrović (Zagreb), Prvi susreti Hrvata sa ćirilometodskim djelom i ćirilometodsko nasljeđe u hrvatskoj književnoj povijesti srednjega vijeka; E. Hercigonja (Zagreb), Ćirilometodska književno-jezična tradicija u jeziku i stilematici hrvatskoglagoljske književnosti srednjega vijeka; V. Vavřínek (Praha), Vznik moravské arcidiecéze na pozadí vztahů mezi římským a konstantinopolským patriarchátem; F. V. Mareš (Wien), Staroslavenski jezik u Moravskoj u Metodijevo vrijeme; M. Altbauer (Jerusalem), O nowoodkrytych rękopisach słowiańskich z klasztoru sw. Katarzyny na Synaju; G. Fermeiglia (Milano), Marginalne bilješke o nekim staroslavenskim prijevodima s grčkoga; J. Bratulić (Zagreb), Rimski kurija i misija Konstantina-Ćirila i Metodija; Z. Hauptová (Praha), Staroslověnské legendy o Naumovi; J. Schütz (Erlangen), Žitija sv. Ćiri-

la i Metodija – novo razumijevanje teksta; M. Marković (Zagreb), Geografsko poznavanje areala slavenskih zemalja u doba Metodijeve života i rada; B. Grabar (Zagreb), Ćirilometodski i staroslavenski prijevodi u hrvatskoglagoljskim prijepisima; M. Pantelić (Zagreb), Tema Posljednjega suda u prefaciji Bečkih listića; H. E. Gaylord (Groningen), The Redactional Elements in the Croatian Version of III Baruch in the Petrisov zbornik; L. Moszyński (Gdańsk), Wpływ Wulgaty na kształt starochorwackiego Ewangeliarza z Omišlja; R. Katičić (Wien), Methodii doctrina; S. Damjanović (Zagreb), Jezik hrvatskoglagoljskih neliturgijskih tekstova 15. stoljeća; E. Bauerová (Olomouc), Hrvatskoglagoljski brevijari i Vajsova edicija »Glagolitica«; M. Mihaljević (Zagreb), O glasu *j* i načinima njegova bilježenja u tekstovima hrvatske redakcije crkvenoslavenskog jezika; F. Vince (Zagreb), Iz morfologije crkvenoslavenskog jezika hrvatske redakcije; A. Nazor (Zagreb), Sačuvani korpus hrvatskoglagoljskih spomenika; J. Zor (Ljubljana), Glagoljski fragmenti u Sloveniji kao dijelovi većih kodeksa; J. O'Brien (New York), Novopronađeni hrvatskoglagoljski fragment u Americi; A. Zaradija (Zagreb), Kult sv. Klementa Rimskog na hrvatskoglagoljskom tlu; A. Benveniste (Rijeka), Simbol nicejsko-carigradski u hrvatskoglagoljskoj predaji; B. Fučić (Rijeka), Glagoljaška opatija sv. Lucije kod Baške; V. Stojčevska-Antić (Skopje), O ćirilometodskoj tradiciji u Makedoniji; Z. Ribarova (Skopje), Knjiga proroka Jone u makedonskim i hrvatskoglagoljskim rukopisima; V. Despodova (Skopje), Karpinskoto evanđelie i negovoto mesto među južnoslavenskite polni aprakosi; T. Čubelić

(Zagreb), Ćirilometodska tradicija i usmeno narodno stvaralaštvo; D. Zečević (Zagreb), Pučke prigodne pjesme 19. stoljeća u slavu »slavenskih apostola« Ćirila i Metodija; J. Křesalková (Milano), Conoscenza in Occidente dell' opera di Costantino e Metodio nel Seicento e nel Settecento; I. Golub (Zagreb), Slavenska »koiné« Jurja Križanića.

Na otoku Krku (19) sudionici skupa su razgledali grad Krk i njegove glagoljaške spomenike (među kojima glasoviti Krčki natpis iz 11. st.). Sudionike je primio predsjednik Skupštine u vijećnici i potom biskup K. Zazinović u biskupskom dvoru, u kojemu je 1902. osnovana Staroslavenska akademija. Arhiv Staroslavenske akademije i danas se čuva u biskupskom dvoru na otoku Krku. Krčki je biskup priredio staroslavensku Večernju u Jurandvoru u crkvi Sv. Lucije, u kojoj je bila Bašćanska ploča, jedan od najstarijih hrvatskih glagoljskih spomenika. Večernju je predvodio biskup krčki K. Zazinović, opat Sv. Lucije, s desetak svojih svećenika, četiri redovnika iz negdašnjih benediktinskih samostana na otoku Krku i Košljunu, s četrdesetak pučkih pjevača i pjevačica iz Omišlja i Dobrinja. Izabrani su najljepši napjevi psalama, koje u krčkim kaštelima stoljećima pjevaju pučki pjevači i narod. Tekst Večernje je odštampan na latinici i podijeljen svima u crkvi. Sav latinički tekst glagoljicom je prepisao Tome Lesica, stolar iz Omišlja na otoku Krku. Lesica i danas piše glagoljicom i čita glagoljske tekstove. Glagoljski prijepis jurandvorske Večernje je njegov osobni prilog 1100. obljetnici Metodijeve smrti.

Skup je završio u Istri, u gradiću Roču, gdje je održan 7. glagoljaški

bijenale, na kojemu su govorili: I. Petrović o prvim dodirima Hrvata s ćirilometodskim djelom; A. Zaradija o kultu sv. Klementa pape na hrvatskoglagoljaškom tlu; J. Bratulić o Družbi sv. Ćirila i Metodija u Istri; G. Fermeglia o nekim zapažanjima u vezi sa slavenskim azbukama; A. Nazor o ukupnom hrvatskoglagoljskom korpusu (rukopisa, tiskanih knjiga i natpisa); B. Grabar o kultu Sv. Braće kod Hrvata. U Aleji glagoljaša koja spaja Roč i Hum otkriveno je posljednje spomen-obilježje – Lapidarij. Održan je Dan Huma s tradicionalnim ceremonijalom otvaranja gradskih vrata; izabran je Župan »za leto dan« i otvorena izložba »Tragom pisane riječi«.

U Zagrebu je odlivena medalja u bronzi s likom sv. Metodija, koji drži knjigu s glagoljskim slovima *S* i *I*. Natpis Metodije je na glagoljici, ćirilici, na grčkom i latinskom jeziku. Na aversu je Bašćanska ploča u palači Jugoslavenske akademije. Autor medalje je poznati umjetnik Janeš Želimir.

LJUBLJANA 13-14. II

Uoči dana Ćirilove smrti u Ljubljani je počeo dvodnevni simpozij – 13. i 14. veljače. Simpozij je organizirao Institut za povijest Crkve na Teološkom fakultetu s temom: »Susret Solunske braće sv. Ćirila i Metodija sa Slovencima«. Referati su objavljeni u Bogoslovnom vjesniku, glasilu Teološkog fakulteta u Ljubljani, god. 45, 1985, br. 2, str. 210: M. Benedik, Vloga kneza Kocelja pri delu svetih bratov; F. M. Dolinar, Misijonske metode Salzburga in Ogleja in njihove posledice za delo svetih bratov Ćirila in Metoda; M. Smolik, Slovanska liturgija svetega Ćirila in Metoda; J.

Koruza, Razumevanje in vrednotenje delovanja solunskih bratov v slovenski literarni zgodovini; J. Zor, Glagolska pričevanja na Slovenskem; J. Šašel, O kraju Metodijevega izgnanstva: nemška raziskovanja; J. Martelanc, Slomškova molitvena družba sv. Cirila in Metoda; S. Janežič, Prispevek profesorja Grivca k poznavanju sv. Cirila in Metoda.

U Ljubljani su uz to objavljeni izvori o Solunskoj Braći, koji se odnose na susret Slovenaca s njihovim djelom: *Conversio Bagoaniorum et Carantanorum*; Italska legenda; pisma rimskih papa: Hadrijana II, Ivana VIII, Stjepana V; životopisi Konstantina-Ćirila i Metodija; Pohvale sv. Cirilu i Metodiju; anonimna (Metodijeva) homilija u Kločevu glagoljašu. Uz svaki izvor je uvod s podacima, prijevod na suvremeni slovenski jezik s iscrpnim bilješkama, originalan tekst izvora i na koncu sažetak na engleskom jeziku. Objavljeni su u *Acta ecclesiastica Sloveniae* 7: Sveta brata Ciril in Metod v zgodovinskih virih ob 1100 letnici Metodove smrti, Ljubljana 1985, 287 str. Tekstove su priredili i preveli ugledni slovenski historičari i filolozi: B. Grafenauer, F. Perko, F. M. Dolinar, M. Benedik i J. Zor.

OHRID 6. IV; 6. VIII; 12-15. VIII

U Ohridu, gdje su djelovali učenici sv. Braće, komemorirana je 1100. obljetnica Metodijeve smrti točno na datum smrti, tj. 6. travnja svečanom akademijom, na kojoj je govorila V. Stojčevska-Antić na temu: Tradicijata na Kiril i Metodij vo Makedonija preku deloto na Kliment Ohridski. Potom je izveden recital izabranih slova o Ćirilu i Metodiju (govorio glumac

Makedonskog narodnog kazališta u Skoplju S. Ninov).

Taj dan (6. travnja) u Ohridu je predstavljena i u prodaju puštena prigodna poštanska marka, s Metodijevim portretom, koju je izdala Zajednica jugoslavenskih PTT u vrijednosti 10 din. Portret je uzet s freske »Sedmočislenici« u crkvi Sv. Nauma na Ohridskom jezeru. Likovno rješenje dao je akad. slikar D. Čudov. U prodaju je puštena prigodna omotnica i maksimum karta s cijelom freskom »Sedmočislenika«, gdje je sv. Metodije središnji lik. Svečanom predstavljanju marke prisustvovali su predstavnici vlade u SR Makedoniji.

U svibnju (24) je u Ohridu, u crkvi Sv. Sofije, predstavljen zbornik »Naum Ohridski«, koji je izdao Historijski arhiv u Ohridu na 130 str. folio-formata s ovim prilogima: F. V. Mareš, Stari slovenski natpisi (grafiti) vo crkvata na manastirot sv. Naum na Ohridskoto ezero; R. Ugrinova-Skalovska, Žitijata na Naum Ohridski; D. Glumac, Nešto za životot na Naum Ohridski; N. Celakoski, Letopisot na manastirot sveti Naum; F. Miljković-Pepeck, Nekoï pogledi vrz arhitekturata na manastirskata crkva sv. Naum kraj Ohridskoto ezero; C. Grozdanov, Životopisot na grobniot paraklis na sveti Naum Ohridski; G. Subotić, Natpisite od sv. Naum; D. Komakov, Ikonostasot vo crkvata sveti Naum; T. Sazdov, Narodnite predanija za Naum Ohridski; P. Fildiševski – P. Tuntev, Psihijatriski tradicii vo manastirot sveti Naum.

U kolovozu (6) u Ohridu je otvoren Muzej slavenske pismenosti u impozantnom kompleksu Sv. Klimenta. Izložen je veoma opsežan materijal slavenske pisane riječi – više od dvije tisuće izložaka od 10-18. st.: kopije

rukopisa, tiskanih knjiga, kamenih i drugih natpisa, kopije fresaka s likovima Ćirila i Metodija i više karata, koje prikazuju prostor moravske misije. Izložbu je otvorio predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine SR Makedonije D. Stavrev. Priređen je umjetnički program, sastavljen od ovih dijelova: Ć. Hrabar, O pismenih; T. Skalovski, Veličanja Kirilu i Metodiju; K. Ohridski, Pohvalnoto slovo vo spomen na svetite i presvetli učiteli; T. Prokopiev, Kondak na sv. Kliment; T. Ohridski, Žitie na sv. Kliment Ohridski; T. Prokopiev, Iže heruvimi (program su izveli umjetnici V. Dineski i K. Kočeska i gradski zbor »Kliment Ohridski« iz Ohrida).

U programu naučne diskusije, koju je organizirao Seminar za makedonski jazik, literatura i kultura, u Ohridu je od 12. do 15. VIII diskutirana tema: Kirilo-metodievskata tradicija vo Makedonija.

BITOLA 19. IV; 2. X

Bitolski univerzitet i Društvo za nauku i umetnost obilježili su svečanom akademijom 19. IV Metodijevu obljetnicu. Govorio je rektor Bitolskog univerziteta G. Popovski o Metodiju.

U listopadu (2) je Društvo za nauku i umetnost organiziralo i naučni susret s temom: Kirilo-metodievskiot period i kirilo-metodievskata tradicija vo Makedonija, na kojem su održana dva referata: F. V. Mareš, Značenjeto na Metodij za početocite na slovenskata pismenost i V. Stojčevska-Antić, Za kniževnoto delo na Kiril i Metodij.

SKOPLJE 24. V; 1-3 X

U Skoplju je 24. svibnja rektorat Univerziteta »Kiril i Metodij« priredio svečanu akademiju. Govorio je rektor H. Andonov-Poljanski, Beseda za deloto na slovenskiot učitelj Metodij. Potom je izveden oratorij »Kiril i Metodij« R. Avramovskog (tekst V. Podgorec). Izvela ga je Makedonska filharmonija, Zbor fakulteta za muzičku umjetnost, Zbor radio-televizije Skoplje, Zbor AKUD »Mirče Acev« i dječji zbor »Razvigorče«. Izrađena je prigodna značka s likovima Ćirila i Metodija i podijeljena sudionicima proslave. Akademija je održana u Makedonskom narodnom kazalištu i prenosile su je jugoslaven-ske televizijske stanice.

Makedonska akademija nauka i umjetnosti pod pokroviteljstvom Savjeta akademija organizirala je u listopadu (1-3) znanstveni simpozij s tematikom: Ćirilometodski (staroslaven-ski) period i Ćirilometodska tradicija u Makedoniji. Održani su ovi referati: V. Mošin, Razmislivanje za početocite na slovenskata pismenost i arhaičniot period na kirilicata vo X vek; J. Hamm, Pojava i razvitak Ćirilometodskog pisma na hrvatskom tlu i njegove veze s Makedonijom; F. V. Mareš, Značenjeto na Metodij za početocite na slavenskata pismenost; I. Moszyński, Nazivi perikopa u staroslavenskim četveroevandeljima; J. Pogačnik, Kulturološke premise u Ćirilo-metodijskoj tradiciji; V. Stojčevska-Antić, Biblija i apokrifnata kniževnost; P. Miljković-Pepel, Sakralnata arhitektura vo Makedonija vo periodot na prvot hristjanski podem kaj makedonskite Sloveni (od prvata polovina na IX vek do 1018 godina); B. Jovanović, Struktura, istoričnost i poetika grčko-slo-

venskog parimejnika; B. Koneski, Jazičnite kontakti među starata makedonska i ruska pismenost; Z. Topolińska, Za takanarečeni ot dativen odnos vo slovenskite jezici; B. Vidoeški, Dijalektnata sostojba vo Makedonija do XIV vek; R. Ugrinova-Skalovska, Zaemnite vrski među makedonskata i srpskata varijanta na crkveno-slovenskiot jazik; T. Stamoski, Eden mal administrativno-praven dokument od 1859 godina na berovski govor; V. Despodova, Arhaizmite i neologizmite vo leksikata na Karpinskoto evangelie; Z. Ribarova, Jazičnite osobenosti na Lobkovski ot parimejnik; D. Koco, Pričinite za nepostoenje na likovite na Kirila i Metodija vo našata srednovjekovna umetnost do turski ot period; C. Grozdanov, Trebino; K. Balabanov, Širenje na kult na slovenskite prosvetiteli Kiril i Metodij vo period ot XIX vek; T. Sazdov, Narodnite predanja za Kliment i Naum Ohridski; B. Aleksova, Prvite slovenski crkvi po Bregalnica; Lj. Vasileva, Ornamentika Bolonjskog psaltira; B. Boškovski, Sveti Metodij – obrazac za sveti Kliment; S. Antoljak, Pravci kretanja Ćirila i Metodija za vrijeme vršenja njihove moravske misije; P. Hr. Ilievski, Prosvetitelската misija na sv. Metodij; B. Ristovski, Kon kirilometodievskata tradicija vo makedonski ot kulturno-nacionalen razvitok vo vtorata polovina na XIX i prvata polovina na XX vek; B. Panov, Za Metodievoto slovensko kneževstvo i sozdavanje na »Zakon sudnij ljudem«; M. Minoski, Makedonskata istoriografija za deloto na Metodij Solunski; H. Melovski, Dva prašanja: 1. Dali minijaturata od Skaličnata hronika e argument za pokrstuvanje na knez Boris od Metodij? 2. Dali treba da se menuva 6 april denot na smrtta na Metodij? L. Sla-

veva, Novootkrien fragment na triod ot XI vek; M. Georgievski, Novootkrien struški zbornik ot XVI vek so tvorbi ot Kliment Ohridski; S. Golabovski, Kirilo-metodievskata tradicija vo srednovjekovnata makedonska muzika; M. Miovski, Leksički variranja vo »Panonskite legendi« i nivni ot odraz vo sovremeni ot slovenski areal; G. Georgievski, Upotrebatna na infinitivot vo panonskite legendi; K. Ilievska, Po tragite na Metodiev ot nomokanon; G. Pop-Atanasov, Belopolski ot prepis na »Solunska legenda«.

Uz simpozij objavljene su dvije publikacije u čast 1100. obljetnice Metodijeve smrti – zbornik: »San Cirillo e san Metodio e la loro tradizione in Macedonia« (izd. Makedonska knjiga i Institutot na makedonski jazik »Krstе Misirkov« iz Skoplja, 104 str.) i »Indeks kon Rečnikot na makedonskite bibliški rakopisi« (iz. Institut za makedonski jazik »Krstе Misirkov«, Makedonistika 4/1985, Skopje, 600 str.)

ĐAKOVO 4. i 5. VII

Središnja crkvena proslava za Jugoslaviju održana je u Đakovu, u srcu Slavonije, 4. i 5. srpnja. Đakovo je izabrano zato što se đakovački biskupi smatraju nasljednicima sv. Metodija, nadbiskupa srijemsko-panonskog, otkada je 1773. srijemska biskupija sjedinjena s bosanskom. Datum 4. i 5. srpnja izabran je, jer je 5. srpnja blagdan Svete Braće (U Đakovu ga nazivaju Ćirilovo), koji je na prijedlog đakovačkog biskupa Strossmayera papa uveo. Đakovo je izabrano i zbog toga što je ondje biskupovao J. J. Strossmayer, koji je uložio mnogo truda, snage i materijalnih sredstava da

se ćirilometodska baština obnovi i sačuva. Ta je baština bila Strossmayerovo nadahnuće u ostvarenju njegove životne vizije o obnovi jedinstva crkava, pomirenja Istoka i Zapada, pravoslavlja i katolicizma. Vjerovao je da će crkveno jedinstvo utrti put narodnom jedinstvu svih Slavena. Strossmayer je poticao obilježavanje 1000. obljetnice ćirilometodskih datuma, kojih je za njegova života bilo u obilju.

Metodijeva proslava u Đakovu 1985. imala je dva dijela: znanstveni simpozij 4. srpnja i svečanu koncelebriranu misu u čast Svete Braće u Strossmayerovoj katedrali 5. srpnja. Na simpoziju su održani referati: J. Bratulić (Zagreb), Sveti Metod, srijemski nadbiskup i metropolita Panonije; I. Petrović (Zagreb), Ćirilometodska baština u srednjovjekovnoj kulturi Hrvata; S. Damjanović (Zagreb), Općeslavenski književni jezik i njegova hrvatska varijanta; A. Badurina (Zagreb), Ikonografija svetog Ćirila i Metoda; A. Benvin (Rijeka), Staroslavenski psaltir u glagoljskoj reguli svetog Benedikta; S. Kovačić (Split), Neke specifičnosti ćirilometodske baštine na području Srednje Dalmacije; M. Bogović (Rijeka), Kako je Parčičev glagoljski misal bio primljen od svećenstva i puka u biskupijama senjskoj i modruškoj; A. Šuljak (Đakovo), Biskup J. J. Strossmayer i sveti Ćiril i Metod; J. Turčinović (Zagreb), Ćirilometodska ideja od J. J. Strossmayera do danas; A. Nazor (Zagreb), Nekoliko priloga o J. J. Strossmayeru i pitanju glagoljice; F. Perko (Ljubljana), Kult sv. Ćirila i Metoda u slovenskoj crkvi danas; Z. Kurečić (Zagreb), Kult sv. Ćirila i Metoda u hrvatskoj crkvi danas.

Isti dan (4. srpnja) održano je izvanredno zasjedanje Biskupske kon-

ferencije Jugoslavije na kojemu su biskupima govorili F. V. Mareš (Wien), Poslanje i djelo Svete Braće – značenje nekad i danas; B. Fučić (Rijeka), Epohalna važnost Svete Braće za duhovnu kulturu Slavena. Biskupi Jugoslavije odlučili su »da se liturgijski kult sv. Klimenta Ohridskog, Gorazda i drugih učenika sv. Ćirila i Metodija (tj. Sedmočislenika) proširi na čitavo područje Biskupske konferencije Jugoslavije kao spomen (memoria) koji će se slaviti na dan 27. srpnja«. Zaključili su nadalje »da će uputiti molbu sv. Ocu Ivanu Pavlu II: kao što je Lav XIII enciklikom 'Grande munus' (1880) kult Svete Braće uveo u kalendar, misal i časoslov univerzalne Crkve, tako neka on sada, u povodu završetka ovogodišnjeg Metodijeva jubileja, u ove iste knjige uvede liturgijsko štovanje spomenutih njihovih učenika sv. Klimenta Ohridskog i drugova. Također je odlučeno da se u crkvenim srednjim i visokim školama sustavnije izučavaju staroslavenski jezik i duhovna ćirilometodska baština«. Poduprta je papina želja da u listopadu 1985. u Rim krene jubilarno hodočašće iz Jugoslavije.

Četvrtoga srpnja održana je svečana prigodna akademija u đakovačkoj katedrali kao uvod u neposredno liturgijsko slavlje idućeg dana (5. srpnja). U prepunoj katedrali akademija se odvijala u tri dijela: pozdravi gostiju; recital; zbor. Počela je izvođenjem suvremene kompozicije za orgulje O. Messiaena (Treća meditacija iz ciklusa »L' Ascension«), nastavljena pozdravnim govorima domaćina biskupa Ćirila Kosa i gostiju. U recitalu su izvedeni dijelovi iz Žitija Ćirila i Metodija i dijelovi iz govora J. J. Strossmayera o Sv. Braći, i to oni koji pokazuju Strossmayerov interes za Sv. Braću.

Izvodili su ih poznati dramski umjetnici iz Zagreba V. Zima i R. Buljan. Glazbeni dio imao je dva zbora: veliki mješoviti, sastavljen od sestara sv. Križa i bogoslova sjemeništa u Đakovu i troglasni ženski zbor sestara sv. Križa iz Đakova. Oni su izveli prvi put skladbu A. Klobučara »Otče naš«; završni zbor iz oratorija »Život i djelo Sv. Braće Ćirila i Metodija« B. Širole; motet »Zašćiti Gospodi« i »Vjeruju« iz staroslavenske mise A. Vidakovića. Akademija je završena III Toccatom za orgulje A. Klobučara, koju je izvela S. Paljušević.

Drugi dan – 5. srpnja, na kalendar-ski spomendan Sv. Braće, održana je u Strossmayerovoj katedrali liturgijska proslava skupnom koncelebriranom misom svih jugoslavenskih biskupa, biskupa iz inozemstva, velikog broja svećenika i uz sudjelovanje brojnih vjernika. Misu je predvodio kardinal legat A. Casaroli, državni tajnik Vatikana. Na početku je pročitano pismo (breve), kojim se državni tajnik imenuje legatom »na svečanostima u čast sv. Ćirila i Metodija u Jugoslaviji«, koji je potom održao svoju homiliju na besprijeikomnom hrvatskom jeziku. Evanđelje i »Vjerovanje« otpjevani su na staroslavenskom jeziku. Vjerojatno je to bila prvi put čitana liturgijska staroslavenska riječ u katedrali poslije stotinu i više godina. Naime, malo je poznato da je po Strossmayerovoj želji na posveti katedrale misa čitana na staroslavenskom jeziku. U njegovoj su katedrali Sv. Braća na tri mjesta: na pokrajnom oltaru dva velika kipa V. Doneganija, u desnoj apsidi prikazani su na fresci Lj. Seitza i u kriпти na biskupovu nadgrobnom reljefu R. Valdeca.

U katedrali je otvorena izložba, koju je priredila Jugoslavenska akade-

mija iz donacije Strossmayerove galerije u Zagrebu.

Na đakovačkoj proslavi sudjelovali su predstavnici društveno-političkih organizacija, članovi savezne vlade Jugoslavije i vlade SR Hrvatske, oko 400 svećenika (260 je koncelebriralo na svečanoj misi), oko 40 biskupa (domaćih i stranih), 6 kardinala i oko 15000 vjernika (na svečanoj misi). Preko šezdeset domaćih i stranih novinara i snimatelja pratilo je proslavu. Radio je uz to press-centar, koji je izdavao službeni bilten »Đakovo 85«. Tiskano je ukupno devet brojeva (šest na hrvatskom i tri na njemačkom). U biltenima su do u tančine objavljeni podaci o proslavi (u br. 2 tiskani su sažeci referata). »Vjesnik đakovačke i srijemske biskupije« 7-8, god. XXXVIII, Đakovo 1985. posvećen je Metodijevoj proslavi u Đakovu. Planira se izdanje monografije s referatima i s faktografsko-fotografskim dijelom i svime što se odnosi na proslavu u Đakovu.

U Đakovu je sve bilo promišljeno i ništa nije bilo prepušteno improvizaciji. Veoma je promišljena i medalja u bronzi, koja je tim povodom odličena. Na njoj je reljef s likovima Sv. Braće i istaknutim starim grbovima Srijemske Mitrovice (Sirmiuma, sjedišta Metodijeve metropolije) i Đakova (današnjeg sjedišta Đakovačke i Srijemske biskupije i mjesta proslave). Medalju je izradio kipar P. Jarn. Ona je uzeta za znak Metodijeve proslave u Đakovu. Reproducirana je na svim programima, materijalima i ukrašavala je dvorane gdje su se skupovi održavali.

SARAJEVO 9. VII

Središnja kulturna proslava Metodijeve godine za Sarajevsku nadbiskupiju

održana je 9. srpnja u sjemenišnoj crkvi sv. Ćirila i Metodija koju je prije sto godina Sv. Braći posvetio nadbiskup Štadler, poznati borac za ćirilometodsku baštinu. Priređena je akademija s recitalom u kojemu su izvedeni dijelovi Žitija Ćirila i Metodija.

U Sarajevu je već početkom veljače na teološkoj tribini Vrhbosanske bogoslovije prof. A. Šuljak govorio o ćirilometodskoj baštini kod Strossmayera i Štadlera.

Metodijevoj obljetnici posvećen je uvodni referat na XI. kongresu jugoslavenskih slavista u Sarajevu, u kojemu je H. Kuna govorila o ćirilometodskoj baštini u ćirilskom Hvalovu zborniku iz 1404. g.

DUBROVNIK 17-21. VII

U povodu Metodijeve obljetnice međunarodna »Zagrebačka slavistička škola« imala je u svom programu, koji je održan u Dubrovniku, blok predavanja s temom: Hrvatski glagoljaši – čuvari ćirilometodskog nasljeđa. Održana su ova predavanja: E. Hercigonja, Glagoljaštvo i ćirilometodsko nasljeđe u hrvatskoj književnoj i kulturnoj povijesti; A. Nazor, Ćirilometodska tradicija u tiskarskom umijeću; S. Damjanović, Književnojezična traganja hrvatskih glagoljaša; D. Fališevac, Neki problemi hrvatske srednjovjekovne proze. Odnos naracije i žanra; I. Petrović, Legendarno-hagiografska proza u književnosti hrvatskog srednjovjekovlja; J. Bratulić, Srednjovjekovni pravni spisi i zapisi.

SENJ 31. VIII – 1. IX.

U glagoljaškom Senju održana je dvodnevna proslava (31. VIII i 1. IX). Zajednički su je organizirali Skupština općine Senj, Komisija za odnose s vjerskim zajednicama, Centar za kulturu i Gradski muzej Senj i Odbor za spomen-godinu Nadbiskupije riječko-senjske. Prvi je dan priređena akademija pod pokroviteljstvom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti; otkrivena spomen-ploča Ćirilu i Metodiju i otvorena prigodna izložba glagoljskih spomenika s područja Senjske i Modruške ili krbavske biskupije. Drugi je dan održana svečana liturgija u katedrali. Na akademiji su govorili: I. Petrović, Značenje Metodijeva djela za kulturu Hrvata; F. V. Mareš, Novootkriti odlomak Novljanskog misala; A. Nazor, Značenje Senja 1494. za hrvatsku kulturnu povijest. Ususret jubileju 500. obljetnice senjske glagoljske tiskare. Uz glazbeni dio programa na akademiji učenice senjskih tiskanih glagoljskih knjiga (1494-1508); pismo pape Inocenta IV senjskom biskupu Filipu iz 1248. g., kojim je papa odobrio slavensko bogoslužje u senjskoj biskupiji i zapis popa Martina iz 1493. o krbavskoj bici u njegovu glagoljskom brevijaru.

Na Starom trgu kod katedrale u Senju je postavljena spomen-ploča s tekstom uklesanim na hrvatskom jeziku i latinicom: U povodu 1100. obljetnice smrti sv. Metodija s bratom Ćirilom utemeljitelja slavenske pismenosti i slavenskog bogoslužja u gradu Senju, kolijevci hrvatske glagoljske baštine, spomen podiže narod senjski godine 1985. Isti je tekst adaptiran u glagoljaškoj jezičnoj tradiciji (adaptirala B. Grabar) uklesan uglatom gla-

gljicom: Na 1100-to ophodno lëto semrti svetago Metudie s bratom Ćirilom stroitelja slovënskikh knjigъ i slovënskie službi bož'e vъ gradě Seně vъ ziběli hrvatskago glagolskago dostoënië pameti postaviše ljudi senski lëtvъ gospodnihъ 1985. Ploča je simbolično nazvana Druga senjska ploča (prva je glagoljska iz konca 11. st., iz doba Bašćanske ploče).

U Gradskom muzeju u Senju otvorena je prigodna izložba kamenih glagoljskih spomenika iz Senja, te rukopisnih i tiskanih glagoljskih knjiga vezanih uz grad Senj i biskupije Senjsku i Modrušku ili krbavsku. Više originalnih rukopisa i tiskanih glagoljskih knjiga doneseno je iz Arhiva i Knjižnice JAZU, Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu i župnog dvora u Novom Vinodolskom.

Liturgijski dio proslave održan je 1. rujna u katedrali svečanom koncelebriranom misom, koju su predvodili apostolski pronuncij Sv. Stolice za SFRJ msgr. Colasuonno i metropolit Riječki msgr. J. Pavlišić. Evanđelje i »Vjerovanje« otpevani su na staroslavenskom jeziku.

VRBNİK 7. IX; 10. XI

U Vrbniku na otoku Krku, koji je i danas glagoljaški (ondje se čuvaju dragocjeni liturgijski kodeksi i preko dvadeset glagoljskih natpisa), priređen je jednodnevni znanstveni skup. Organiziralo ga je Povijesno društvo otoka Krka i Savez povijesnih društava Hrvatske s referatima: Z. Črnja, Univerzalnost glagoljaške ideje; I. Petrović, Slavenski prvoučitelji Ćiril i Metodije i njihovo nasljeđe u srednjovjekovnoj književnoj kulturi Hrvata; B. Grabar,

Kult Ćirila i Metodija u hrvatskim glagoljskim rukopisima; J. Bratulić, Odrednice hrvatskog glagolizma; A. Nazor, Borba za glagoljicu i J. J. Strossmayer; N. Bonifačić-Rožin, Toponomastički okvir Bašćanske ploče; M. Strčić, Vjekoslav Štefanić kao historičar otoka Krka; D. Klen, Glagoljski rukopisi Vrbnika; P. Strčić, Prilozi Mihovila Bolonića o glagoljaškoj povijesti otoka Krka; M. Milohanić, Glagoljski rukopisi Istre između 17. i 18. stoljeća; T. Mušnjak, Restauriranje glagoljskih rukopisa, isprava i protokola iz fondova Arhiva Hrvatske; M. Modrušan, Pitanje mikrofilmiranja arhivske građe pisane glagoljicom.

U franjevačkom samostanu na obližnjem otočiću Košljunu sudionici su razgledali kultumopovijesne zbirke, u kojima se čuvaju vrijedni primjerci starih tiskanih glagoljskih knjiga.

U Vrbniku je Krčka biskupija priredila završnu crkvenu proslavu Metodijeve godine – 10. studenoga. Proslava je imala dva dijela: svečanu izvornu misu u staroj župnoj crkvi Marijina uznesenja, koju je vodio krčki biskup Zazinović s ministrantima, s dvanaest krčkih bogoslova, s dvadesetčetiri svećenika koncelebranta, a pjevao je narod iz odštampanog staroslavenskog teksta misnog obrasca. U drugom dijelu održana je akademija. Govorio je B. Fučić o Ćirilometodskoj baštini s posebnim osvrtom na Krčku biskupiju. Pučki zborovi iz više mjesta Krčke biskupije izveli su stare napjeve, a »Kapari« (bratovština sv. Ivana Krstitelja – u Vrbniku djeluje već 650 godina) su otpjevali pjesmu »O presveto Božje telo«. Na kraju je izvedeno skazanje na temu »Žitije sv. Ćirila i Metodija«, koje je napisao krčki svećenik A. Šuljić, a izveli su ga krčki bogoslovi, koji studiraju u Rijeci.

IZDAVAČKI PROGRAM

»Kršćanske sadašnjosti«

U Zagrebu

Izdavačka kuća »Kršćanska sadašnjost« priprema više izdanja i igrani film o Ćirilu i Metodiju. Izdala je zbirku: Dokumenti o sv. Ćirilu i Metodu (edicija: Niz. Dokumenti 76, Zagreb 1985, 245 str.), u kojoj su na jednom mjestu objavljeni na hrvatskom jeziku važniji papirski i biskupski dokumenti o sv. Ćirilu i Metodiju od pape Ivana VIII g. 880, preko biskupa Strossmayera, koji je obnovio i podigao kult i poznavanje Sv. Braće u 19. st., do posljednje Poslanice biskupa Jugoslavije iz 1984. Fototipski je izdan glagoljski rukopis »Regula sv. Benedikta« iz 14. st. (primjerak darovan papi 13. listopada na koncelebraciji u crkvi sv. Petra u Rimu na završnoj svečanosti Metodijeve godine). Počeo je izlaziti strip »Slavenski apostoli i prosvjetitelji Ćiril i Metod«, koji će imati ukupno pet svezaka: 1. Sofija i sokol; 2. U zemlji Kazara; 3. Među Slavenima; 4. Pobjeda u Rimu. Tamnica u Bavarskoj; 5. Sudbina Sedmočislenika. Tekst je napisao književnik D. Horvatić – crteži R. Devlić. Kao komentar uz strip je preveden tekst 3. izdanja populame knjige »Sv. Cyril a Metod, 863-1963« (Rim 1971) M. Lacka. Prijevod Lackove knjige izdat će se i zasebno. Objavljen je hrvatski prijevod Žitija Ćirila i Metodija i drugih izvora, koje je iz originala preveo i bilješka-

ma popratio J. Bratulić. Na hrvatski se prevodi slovenska knjiga »Slovanska blagovestnika sv. Ćiril in Metod, 863-1963« F. Grivca. Izdat će se hrvatski prijevod enciklike pape Ivana Pavla II »Slavorum apostoli«. U pripremi je opširna monografija (do 1000 str.) »Slavenska misija sv. Ćirila i Metodija«, za koju su na suradnju pozvani ugledni jugoslavenski i evropski slavisti, posebice paleoslavisti (izaći će na više evropskih jezika). U riječi i slici ona će obuhvatiti sveukupno današnje znanje o Slavenima u pretćirilometodsko i ćirilometodsko doba, o životu sv. Braće, posebno o njihovoj misiji i njezinim plodovima do danas.

Završen je scenarij na hrvatskom i engleskom jeziku za igrani film: Slavenska misija »Sv. Ćiril i Metodije«.

Iz ovog prikaza, u kojemu su navedeni podaci samo o najvažnijim republičkim i regionalnim proslavama 1100. obljetnice Metodijeve smrti (lokalnih je bilo još više), vidi se da je ta važna obljetnica u Jugoslaviji veoma bogato obilježena. Priređivani su znanstveni skupovi, akademije, izložbe, podignute spomen-ploče i spomen-obilježja, odlivene medalje i značke; objavljene su različite publikacije; u pripremi je igrani film. Organizatori pojedinih skupova objavit će tekstove referata. Gotovo u svim proslavama korektno su surađivale društvene i crkvene institucije i to se pokazalo izvrsnim.

A. Nazor